

Nr 42

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 17 mars 1967 dagtecknad proposition, nr 106, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges förslag till lag med syfte att skydda resenärer vid s. k. reseskandaler. Förslaget innebär, att den som anordnar sällskapsresa till utomnordiskt land skall vara skyldig ställa säkerhet. Säkerhet får tagas i anspråk för återbetalning av medel, vilka erlagts för resa, som blir inställd. I fråga om sällskapsresa, som påbörjats men icke slutförts, får säkerheten tagas i anspråk för resenärernas uppehälle i utlandet och deras återresa.

Säkerhet skall gälla minst 200 000 kronor.

Ärenden om ianspråktagande av säkerhet prövas av en särskild nämnd, resegarantinämnden.

Den nya lagen föreslås skola gälla till och med den 30 juni 1972.

Lagförslaget

Det vid propositionen fogade lagförslaget har följande lydelse.

Som nämndens beslut gäller den mening, varom de flesta förenar sig. Har alla ledamöterna olika mening, gäller ordförandens.

7 §.

Mot nämndens beslut i fråga om ianspråktagande av säkerhet får talan icke föras.

8 §.

Kommerskollegium verkställer de utbetalningar, som nämnden beslutat.

9 §.

Kommerskollegium skall återlämna säkerhet, som icke längre fyller något ändamål.

10 §.

Den som yrkesmässigt eller eljest i förvärvssyfte anordnar sällskapsresa till annat land än Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige, för vilken resa säkerhet icke finnes ställd och kommerskollegium icke beslutat om eftergift, dömes till böter eller fängelse i högst ett år.

Till samma straff dömes den som yrkesmässigt eller eljest i förvärvssyfte försäljer, utbjuder eller eljest förmedlar här eller utom riket anordnad sällskapsresa med färdmål, som avses i första stycket, om säkerhet för resan icke finnes ställd och kommerskollegium icke beslutat om eftergift.

11 §.

Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av kommerskollegium.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1967.

För reseverksamhet som bedrivs den dag, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommer från trycket i Svensk författningssamling, äger kommerskollegium såvitt gäller år 1967 fastställa säkerheten till lägre belopp än som föreskrives i 3 §, om särskilda skäl föreligger med hänsyn till behovet av verksamhetens anpassning till lagens bestämmelser. Från och med samma dag får säkerhet ställas hos kollegiet och kollegiet pröva fråga om eftergift av kravet på säkerhet.

Lagen gäller till och med den 30 juni 1972. I ärenden om ianspråktagande av säkerhet, vilka anmälts hos resegarantinämnden under lagens giltighetstid, samt i frågor om återlämnande av säkerhet skall lagens föreskrifter gälla även därefter. Vad i 10 § stadgas skall lända till efterrättelse även sedan lagen i övrigt upphört att gälla, när fråga är om gärning som begåtts under lagens giltighetstid.

Motionsyrkanden

Utskottet har i samband med propositionen behandlat följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

A. de likalydande motionerna I: 826 av herr *Lundström m. fl.* och II: 1030 av herr *Andersson* i Örebro *m. fl.*, i vilka motioner hemställas,

»att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 106 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad i motionen anförts ang. tillämpning av dispensbestämmelsen beträffande säkerhetskravet i fall som avser de mindre, lokala bussföretagens sällskapsresor till utomnordiskt land».

B. motionen I: 827 av herr *Strandberg*, vari hemställas,

»att riksdagen vid behandling av proposition nr 106/67 måtte uttala att lagförslagets 3 § skall tolkas så att »synnerliga skäl» bl. a. skall innefatta sådana resetjänster och företag som anordnar utrikes bussresor varvid relation mellan sådana företags omfattning och säkerhetsbeloppets storlek skall beaktas».

C. de likalydande motionerna I: 828 av herr *Sveningsson m. fl.* och II: 1031 av herrar *Bengtson* i Solna och *Ringaby*, i vilka motioner hemställas,

»att riksdagen måtte

I. avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 106 år 1967

II. om yrkandet under I. ej bifalles besluta

a) att säkerhet enligt § 3 i lagen skall gälla minst 100 000 kronor,

b) att kommerskollegium efter prövning äger nedsätta kravet på säkerhet, då detta med hänsyn till verksamhetens art och omfattning framstår som obilligt».

D. de likalydande motionerna I: 829 av herr *Wirtén m. fl.* och II: 1032 av herr *From m. fl.*, i vilka motioner hemställas,

»att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 106 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder för införande av reklamationsmöjligheter beträffande sällskapsresor fr. o. m. den 1 juli 1967 genom inrättande av antingen den i propositionen föreslagna avdelningen inom konsumentrådets reklamationsnämnd eller en särskild nämnd».

E. motionen II: 1033 av herr *Lindkvist*, vari hemställas,

»att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:t proposition nr 106

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om förslag till lag om obligatorisk auktorisation för arrangör av sällskapsresor utomlands och i anslutning därtill en reklamationsnämnd med ett brett konsumentinflytande».

Redogörelse för de huvudsakliga grunderna för motionsyrkandena lämnas

nedan. Beträffande motionernas fullständiga innehåll hänvisar utskottet till motionerna I: 827, I: 828, II: 1030, II: 1032 och II: 1033.

Inledning

Chefen för handelsdepartementet, stadsrådet Lange, anför i propositionen under rubriken Inledning, följande.

Statens konsumentråd tillsatte under våren 1964 en kommitté¹ med uppgift att se över förhållandena på sällskapsresemarknaden. Kommittén skulle särskilt beakta ansvars- och reklamationsfrågorna samt kartlägga det nuvarande, frivilliga auktorisationssystemets för- och nackdelar. Vidare skulle kommittén undersöka behovet av och möjligheterna till en vederhäftig konsumentupplysning rörande sällskapsresor.

Kommittén arbetade under namnet sällskapsreseutredningen. Den slutförde sitt arbete i maj 1966. Den 2 juni 1966 överlämnade konsumentrådet till handelsdepartementet utredningens betänkande »Sällskapsresor» (SOU 1966: 25).

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgivits av Göta hovrätt, kommerskollegium, luftfartsverket, medicinalstyrelsen, skolöverstyrelsen, statens institut för konsumentfrågor, statens konsumentråd, statens pris- och kartellnämnd, näringsfrihetsrådet, ombudsmannen för näringsfrihetsfrågor, konsumentupplysningsutredningen, statens biltrafiknämnd, statens järnvägar, Målsmännens riksförbund, Scandinavian airlines system (SAS), Skolkuratorernas riksförening, Svenska resebyråföreningen, Svenska trafikföretagens råd, Svenska trafik- och resebranschens auktorisationsnämnd, Sveriges advokatsamfund, Sveriges redareförening, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Sveriges radio aktiebolag, Svenska journalistförbundet, Svenska tidningsutgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) samt Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, Högerpartiets kvinnoförbund och Centerns kvinnoförbund.

Kommerskollegiet har bifogat yttranden från handelskamrarna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Gävle, Örebro, Karlstad, Borås, Luleå, Sundsvall och Visby.

Ärendet har därefter beretts inom handelsdepartementet. En inom departementet upprättad promemoria med utkast till författning i ämnet har varit remitterad till kommerskollegium, luftfartsverket, skolöverstyrelsen, statens institut för konsumentfrågor, statens konsumentråd, statens pris- och kartellnämnd, näringsfrihetsrådet, ombudsmannen för näringsfrihets-

¹ Ledamöter förste forskningssekreteraren Ursula Wallberg, ordförande, byrådirektören Christer Bergman, dåvarande riksdagsledamoten Brita Elmén, förste byråsekreteraren K. A. Larsson, direktören Birger Loman, direktören Harald Romanus och byråchefen Henry Söderberg.

frågor, konsumentupplysningsutredningen, statens biltrafiknämnd, statens järnvägar, Handelskamrarnas nämnd, SAS, Svenska resebyråföreningen, Svenska trafikföretagens råd, LO, TCO och SACO.

Vid beredningen av ärendet har kontakt hållits med övriga nordiska länder inom ramen för det nordiska ekonomiska samarbetsutskottets arbete.

Historik

Utskottet hänvisar till propositionen s. 5—7.

Sällskapsresornas uppläggning

Utskottet hänvisar till propositionen s. 7—9.

Inom resebranschen verksamma organ

Utskottet hänvisar till propositionen s. 9—10.

Bestämmelser för charterflyg

Utskottet hänvisar till propositionen s. 10—11.

Resebyrålagstiftning i andra länder

Utskottet hänvisar till propositionen s. 11.

Utredningens förslag

Utskottet hänvisar till propositionen s. 12—17.

Remissyttrandena

Utskottet hänvisar till propositionen s. 17—27.

Departementschefen

I den allmänna motiveringen anför departementschefen följande.

Under senare år har frågan om lagstiftning rörande sällskapsresor varit aktuell vid flera tillfällen. Detta har berott på att sällskapsresorna under tiden efter världskriget fått en mycket stor omfattning och att en del av reseföretagen visat sig icke ha förmåga och resurser att driva sin verk-

samhet på ett för resenärerna tillfredsställande sätt. I den debatt, som förts, har det bl. a. krävts, att sällskapsresearrangörerna underkastas någon form av statlig kontroll. I första hand har föreslagits särskilt tillstånd för rätt att etablera sig inom branschen. Dessa krav har hittills avvisats av statsmakterna. Ett statligt auktorisationsförfarande har ansetts kunna verka konkurrensbegränsande. Vidare har det bedömts vara svårt att skapa klara och objektiva grunder för tillståndsgivningen. I stället har resebranschen rekommenderats att själv genomföra en sanering. Olika åtgärder har också vidtagits på frivillig grund. År 1960 infördes ett nytt system med frivilligt auktorisationsförfarande för att skapa största möjliga säkerhet för resenärerna. Systemet byggdes ut år 1963 genom föreskrift om skyldighet för de auktoriserade företagen att ställa säkerhet. Auktorisationsorganet fick rätt att förfoga över säkerheterna, om detta skulle erfordras för någon åtgärd till resenärs skydd.

Statens konsumentråd har varit det statliga organ, som närmast följt utvecklingen på området. I maj 1964 beslöt rådet att tillsätta en kommitté — sällskapsreseutredningen — som skulle se över förhållandena på sällskapsresemarknaden. Utredningen, som avlämnade sitt betänkande i maj 1966, har sett som sin uppgift att söka finna sätt att skydda allmänheten mot resor, som inställts eller icke fullföljts.

Av utredningens betänkande framgår, att den starka expansionen i resebranschen i stort sett har skett friktionsfritt och att inga allvarliga anmärkningar kan riktas mot större delen av resorna. Enligt utredningen sammanhänger detta med flera faktorer. Utredningen pekar därvid bl. a. på branschens egna åtgärder. Det har emellertid även under de sista åren förekommit sällskapsresor, vid vilka resenärer blivit lidande till följd av allvarliga fel och brister i arrangemangen. Enligt utredningens uppfattning är det icke möjligt att komma till rätta med kvarstående missförhållanden enbart genom interna saneringsåtgärder inom branschen. Ej heller kan man räkna med att konsumentupplysning rörande sällskapsresor kan göras så effektiv, att den eliminerar risken för skandalresor. Men hänsyn till skandalresornas omfattning anser utredningen därför, att en reglering måste ske lagstiftningsvägen. Eftersom skandalresor huvudsakligen sammanhänger med att företagen fritt disponerar över resenärernas förskottslikvider, har utredningen beslutat föreslå, att reseföretag tvingas ställa säkerhet hos kommerskollegium och att säkerheten efter beslut av en särskild nämnd får användas för att tillgodose resenärernas elementära fordringar.

Under remissbehandlingen har det icke från något håll bestritts, att missförhållanden förekommer inom resebranschen. Olika meningar har emellertid framkommit vid bedömningen av behovet av lagstiftningsåtgärder. Det har hävdats, att man borde söka komma fram till en bättre ordning huvudsakligen genom ökad konsumentupplysning och att det icke därutöver skulle anordnas något skydd för resenärer, som — trots att riskerna klarlagts och påpekats — anlitate mindre nogräknade researrangörer. Från

annat håll har man gjort gällande, att längre gående åtgärder är motive-
rade och rimliga för att i största möjliga utsträckning undanröja olägen-
heter, som kan uppstå för resenärer till följd av att exempelvis nödvän-
diga anstalter för förläggning på vistelseorten inte vidtagits eller hemresan
inte sker vid förutskickad tid.

För egen del vill jag vitsorda värdet av de åtgärder, som resebyråbran-
schen gjort i saneringssyfte. Tillsammans med den kontrollerande verksam-
het, som luftfartsverket utför i fråga om flygföretag, har dessa åtgärder
med all sannolikhet effektivt medverkat till att missförhållanden inom
resebyråverksamheten är av så begränsad natur. Det förtjänar under-
strykas, att de auktoriserade företagen inte varit inblandade i de av ut-
redningen angivna skandalresorna. Den nu företagna utredningen visar
emellertid, att de oarter som förekommer inom näringen — och som med
rätta betecknas som skandalösa — knappast kan väntas försvinna som ett
resultat av branschens egna ansträngningar. Det är därför enligt min me-
ning motiverat att överväga lagstiftning för att komma till rätta med de
brister, som eljest inte blir avhjälpta.

Utredningen har övervägt men avvisat möjligheten att ingripa mot skan-
dalresorna genom införande av ett obligatoriskt auktorisationssystem. En
sådan lösning skulle enligt utredningen medföra allt för stora risker för
begränsning av nyetablering och konkurrens. För egen del instämmer jag
i denna bedömning. Härtill kommer, att ett obligatoriskt auktorisations-
system skulle kunna uppfattas så att staten står som något slags garant
i fråga om företagens sätt att sköta sin verksamhet. En sådan uppgift kan av
lätt insedda skäl staten inte påtaga sig. Vidare är att märka, att införandet
av ett sådant system skulle kräva en ganska avsevärd tid, under vilken en
lämplig organisation måste byggas upp för att omhändera frågor om auk-
torisation. Den författningsmässiga regleringen av sällskapsresearrange-
mang bör i stället följa de huvudlinjer, som utredningen dragit upp. Det-
ta innebär, att man uppställer som ett obligatoriskt villkor för rätt att
utöva verksamhet inom sällskapsresebranschen att ekonomisk säkerhet
ställts. Ett sådant lagstiftningsingripande avviker från den näringspolitiska
linje som vi följt här i landet under senare tid och som syftar till så fri
konkurrens som möjligt mellan näringsutövare. Jag vill heller icke dölja
de principiella betänkligheter som från näringsfrihetssynpunkt kan hysas
mot den föreslagna ordningen. När jag ändå förordar, att man nu efter de
angivna riktlinjerna försöker stävja missförhållandena inom resenäringen
är det främst på grund av att ansvarslöshet, när den förekommer inom
denna bransch, på ett påtagligt sätt medför sociala risker för dem som låter
sig betjäna av branschen, t. ex. när resenärer utomlands ställs i den situa-
tionen att företaget saknar möjlighet att för dem ordna hemresa eller logi.
Med hänsyn till att lagstiftningen innebär en nyhet på det näringsrättsliga
området, bör den, sedan man haft tillfälle att studera verkningarna, tagas

upp till förnyad prövning. Jag föreslår därför att det förordade systemet får gälla en begränsad tid, lämpligen fem år. Den författningsmässiga reglering, som jag nu uttalat mig för, rubbar i princip inte det nuvarande auktorisationsförfarandet. Till den närmare utformningen av den tillämnade lagstiftningen är det min avsikt att återkomma senare. Jag vill emellertid redan här framhålla betydelsen av att det system, som nu skall skapas, göres så enkelt och kostnadssparande som möjligt. Särskild vikt vill jag fästa vid att inte de ytterligare administrativa uppgifter, som är ofrånkomliga, lägges på nyinrättade organ. Såsom jag i det följande kommer att utveckla, bör administrationen av systemet till största delen kunna ombesörjas av kommerskollegium. Dessa nya uppgifter för kollegium ställer krav på viss förstärkning av myndighetens personal. De därmed förenade kostnaderna torde under det kommande budgetåret få täckas från de medel till expertis, som ställes till förfogande under myndighetens avlöningsanslag.

Utredningen har framlagt också andra förslag i syfte att förbättra sällskapsresenärernas ställning. Av största betydelse för resenärerna är projektet, att konsumentrådet skulle låta inrätta en reklamationsnämnd för resebranschen. Förslaget har mottagits positivt vid remissbehandlingen. Såsom utredningen framhållit, skulle en sådan nämnd bli av värde inte endast genom att den vid uppkommande meningsskiljaktigheter lämnar ett opartiskt besked om vad som är rätt och rimligt utan även genom att den skapar en praxis, som gör det lättare för resenären och företaget att göra upp efter inträffade händelser och som medverkar till att fästa arrangörens uppmärksamhet på de delar i arrangemangen, vilka kan förbättras. Helt nyligen har emellertid konsumentrådet beslutat att inrätta en allmän reklamationsnämnd, som i princip skall behandla reklamationer å alla slags varor och tjänster. Denna nämnd kommer alltså att taga upp även sällskapsresefrågor. Med anledning av detta initiativ från rådets sida finner jag inte anledning nu föreligga att föreslå Kungl. Maj:t att tillskapa en särskild nämnd för sällskapsresebranschen.

Utredningen har vidare rekommenderat olika åtgärder för att förbättra konsumentupplysningen rörande sällskapsresor. Rekommendationerna riktas i första hand till olika konsumentorgan, vilka under remissbehandlingen av betänkandet icke framfört några erinringar av principiell art. Det kan förväntas, att utredningens rekommendationer och de övriga synpunkter, som framkommit vid remissbehandlingen, skall beaktas av dessa myndigheter.

Utredningen har — utan att själv framlägga några förslag — diskuterat fördelar och nackdelar med obligatorisk försäkring vid sällskapsresor. Vid remissbehandlingen har ett par remissinstanser framhållit försäkringsskyddets betydelse vid sällskapsresor till utlandet. Det är emellertid icke möjligt att på det föreliggande utredningsmaterialet taga upp denna fråga till lösning i samband med den nu aktuella lagstiftningen.

Utredningen har slutligen i betänkandet velat rikta uppmärksamheten också på tre specialproblem i förhoppning om att dessa på olika sätt skulle finna sin lösning, nämligen utbildningsfrågan för reseledare, skolungdomsresor och resor av sjukvårdskaraktär. Direkta rekommendationer har utredningen avstått från, emedan den ansett sig sakna underlag därtill. Vid remissförfarandet har framkommit, att specialfrågan om utbildning av reseledare för närvarande behandlas av en expertgrupp, som skolöverstyrelsen tillsatt. På skolöverstyrelsen torde också få ankomma att, därest behov anses föreligga, föreslå lämpliga åtgärder i fråga om skolungdomsresor med pedagogiskt inslag. Vad slutligen beträffar den tredje specialfrågan, resor av sjukvårdskaraktär, vill jag framhålla som lämpligt, att man vid utformningen av konsumentupplysningen för sällskapsresor beaktar också formen resor av sjukvårdskaraktär. Härvidlag bör samråd ske med medicinalstyrelsen.

Specialmotivering

2 och 3 §§

Departementschefen

Såsom jag tidigare anfört, bör den nya lagen inte i princip rubba det nuvarande frivilliga auktorisationsförfarandet. Jag delar även den vid remissbehandlingen framförda meningen, att lagen icke bör göra skillnad mellan de auktoriserade och de icke auktoriserade reseföretagen. Det är från dessa utgångspunkter som reglerna om säkerhetens beskaffenhet har utarbetats.

Huvudregeln är, att säkerheten skall bestå av en av bank eller kreditförsäkringsbolag utfärdad betalningsutfästelse, som fullgöres vid anfordran. Kommerskollegium har dock rätt att godtaga även andra säkerheter. Dessa bör då vara fullt betryggande.

Under remissbehandlingen har angivits, att risk kunde föreligga för att säkerheterna kommer att tagas i anspråk för andra ändamål än de åsyftade, om reseföretaget försättes i konkurs. I anslutning till detta uttalande, vill jag påpeka, att bank- och försäkringsgarantierna torde komma att utformas så, att de icke kan tillgodogöras för andra syften än dem, för vilka de blivit ställda, och att de följaktligen icke kommer att representera något värde för reseföretagets eventuella konkursborgenärer. Det får ankomma på kommerskollegium att tillse, att de säkerheter, som erbjudes av reseföretagen, är anpassade i enlighet härmed.

När det gäller att bestämma vilket belopp som säkerheten skall avse måste till en början beaktas, att säkerheten i en krissituation skall kunna bereda resenärerna effektiv hjälp. Vad som därvidlag kan anses betryggande, måste bedömas med ledning av arten och omfattningen av ett företags

reseverksamhet. Ju större omfattningen är, desto högre belopp måste säkerheten avse. Något särskilt maximum kan därför inte fastställas i lagen. Det får ankomma på kommerskollegium att pröva vilket belopp som är lämpligt. Av naturliga skäl måste denna prövning bli mycket schablonmässig. Jag anser icke rimligt, att kollegiet vid denna prövning skall ingå på någon bedömning av erfarenhet och lämplighet hos företagsledningen. Prövningen bör icke heller påverkas av att företaget är auktoriserat eller ej. De risker, som säkerheten skall anpassas till, får avvägas efter en grov uppskattning av reseföretagets väntade omsättning. Denna får i sin tur bedömas med hänsyn till bl. a. tidigare omsättning. I fråga om nyetablerade företag får planeringen och andra föranstaltningar ge underlag för prövningen av beloppsfrågan.

Vid min bedömning av säkerhetsfrågan har jag stannat för att i lagen bör stadgas ett visst minimibelopp, under vilket säkerheten icke i regel bör bestämmas. Om detta belopp icke sättes för lågt, vinnes viss trygghet för att sällskapsresor i fortsättningen inte kommer att anordnas av sådana företag, som saknar tillräckliga ekonomiska resurser. Jag är medveten om att en sådan beloppsgräns kan utgöra ett hinder för de minsta företagen i branschen och försvåra en etablering i blygsam skala. Det måste emellertid beaktas, att mindre väl konsoliderade reseföretag inte har samma möjligheter att erbjuda resenärerna trygghet som övriga företag. Med hänsyn till det anförda finner jag minimigränsen böra bestämmas till 200 000 kronor. Regeln härom bör emellertid inte göras helt undantagslös. Enstaka fall är tänkbara, när regeln knappast kan sägas fylla något behov. Som exempel kan nämnas, att någon tillfälligtvis här i landet låter försälja enstaka biljetter till en sällskapsresa anordnad utomlands. För dessa och liknande fall bör kommerskollegiet ha befogenhet att medge erforderliga lättnader.

I detta sammanhang bör nämnas det tänkbara fallet, att företag, vars säkerhet tagits i anspråk, får svårigheter under en övergångstid att ordna ny tillfredsställande säkerhet eller tvingas avveckla rörelsen i brist på möjligheter att uppfylla kravet på deposition. Kollegiets befogenhet att medge dispens bör omfatta även eftergift för att i sådana fall bereda ett företag rimliga villkor i avvaktan på att ny säkerhet ställes eller att verksamheten avvecklas.

I 3 § har vidare intagits en bestämmelse, som ger kommerskollegium rätt att närmare granska företagens ekonomiska ställning. Det har icke ansetts erforderligt att stadga någon påföljd för den företagare, som söker undandraga sig denna granskning. Det ligger nämligen i hans eget intresse att lämna kollegiet alla erforderliga upplysningar. Underlåtenhet kan medföra, att kommerskollegium finner, att den säkerhet, som företagaren ställt eller vill ställa, är otillräcklig.

Beträffande specialmotiveringen hänvisar utskottet i övrigt till propositionen s. 30—40.

Lagrådsbehandlingen

Lagrådets påpekanden har föranlett ett par jämkningar i det till lagrådet remitterande förslaget. Utskottet hänvisar till propositionen s. 43—48.

Motionerna

I: 826 och II: 1030

I motionerna anförs att minimigränsen för säkerheten, 200 000 kr., torde vara lämpligt avvägd med hänsyn till de resor som lagstiftningen i första hand är avsedd att öka kontrollen över. Motionärerna ifrågasätter emellertid om de många mindre lokala bussföretag som arrangerar bussresor skall behöva ställa så hög säkerhet som 200 000 kr. Omfattningen av deras reseverksamhet är i många fall inte större än att kostnaderna för den föreslagna säkerheten skulle komma att avsevärt försvåra möjligheterna till fortsatt utlandsreseverksamhet. Denna verksamhet sägs gå till så att mindre, lokala resetjänster i samarbete med bussföretag på orten ordnar några få utlandsresor om året. Trots sin relativt ringa omfattning har verksamheten blivit en institution på platsen som har fått en fast kundkrets. Både självständiga arrangemang och arrangemang i samarbete med industrieföretag, idrottsföreningar, pensionärsföreningar och liknande förekommer. För dessa sällskapsresor *kan* enligt motionärernas mening den föreslagna lagen få konsekvenser som sällskapsreseutredningen inte avsett. Problemen rörande de mindre, lokala bussföretagens sällskapsresor anses kunna lösas genom en mera liberal tillämpning av dispensregeln är den som framgår av propositionen.

I: 827

I motionen sägs att den föreslagna lagstiftningen har åstadkommit oro särskilt bland många mindre företagare, som anordnar utrikes bussresor. Sådana företagare har ofta en lokal anknytning med bussföretag på orten och anordnar sällskapsresor i samarbete med olika föreningar och/eller företag. Det torde många gånger bli svårt att skaffa fram så stort belopp som 200 000 kr. som säkerhet, särskilt som detta belopp inte står i rimlig proportion till totalkostnaderna för arrangerade resor. Den vaga formuleringen i 3 § bör enligt motionärens mening föranleda riksdagen till uttalande i den riktningen att »synnerliga skäl» skall innefatta bl. a. sådana resetjänster och företag som anordnar utrikes bussresor varvid relationen mellan sådana företags omfattning och säkerhetsbeloppets storlek skall beaktas.

I: 828 och II: 1031

I motionerna anförs att propositionen inte innebär en tillfredsställande lösning av problemet med skandalresor. Inga av de förhållanden, som direkt bidrar till uppkomsten av sådana resor, har undanröjts. Propositionen innebär däremot en mycket allvarlig konkurrensbegränsning inom en starkt expanderande bransch. Kravet på säkerhet för en summa av minst 200 000 kr. kommer enligt motionärernas mening att leda till att små företag i branschen får sina existensmöjligheter så starkt försämrade, att många av dem tvingas upphöra med sin verksamhet. Detta leder till att de stora företagen blir otillbörligt gynnade på de små företagens bekostnad. Vidare utgör kravet på säkerhet en spärr mot nyetablering.

Motionärerna anför vidare att ett förhållande, som inte berörs av departementschefen, är att ett stort antal svenskar kan köpa en utomlands arrangerad resa i ett grannland. Dessa resenärer omfattas ej av det skydd lagförslaget innebär. Om lagen antages kan på grund av ändrade konkurrensförhållanden dylika reseköp komma att öka. Lagen kan alltså i vissa fall leda till att resenärer utsätter sig för större risk än för närvarande att råka utför reseskandaler.

Lagens värde förringas enligt motionärernas uppfattning ytterligare på grund av bestämmelserna om ianspråktagande av ställd säkerhet. Garantimedel skall sålunda, då en s. k. reseskandal inträffar, inte få användas för uppehälle till den avtalade periodens slut utan endast till dess lämpligt färdmedel för återresa anskaffats. Resenären får sålunda inte förbättrade möjligheter att erhålla kompensation för förkortad utomlandsvistelse. Detsamma gäller då t. ex. ett hotellrum ej uppfyller de avtalade kraven. I dessa och liknande fall hänvisas resenären, om frivillig uppgörelse inte kan träffas, till domstol.

Motionärerna menar att lagstiftningen med hänsyn till de stora negativa effekter, som den orsakar, inte innebär någon reell förbättring. Den självsanering som pågår inom branschen och som under senare år alltmer intensifierats torde, sägs det i motionerna, vara fullt tillräcklig för att tillgodose resenärernas intressen.

I motionerna nämns även de åtgärder luftfartsstyrelsen under senare år tillgripit i det att styrelsen vid beviljandet av tillstånd för charterflyg även granskat relationerna mellan charterbolag och arrangör.

Motionärerna anför även att då staten engagerar sig i en verksamhet, som sedan flera år med mycket gott resultat utförts av ett branschorgan, bör tillses att den statliga insatsen inte spolierar eller på något sätt minskar värdet av det på frivillig väg utförda arbetet. Därför bör de statliga och branschens egna åtgärder att söka eliminera reseskandaler samordnas så, att

de kompletterar varandra. Med anledning därav föreslås — om avslagsyrkandet inte bifalls — att säkerhet enligt 3 § i lagen skall gälla minst 100 000 kr.

Motionärerna berör till slut frågan om dispens beträffande säkerhetens storlek och anför att undantagsfallen enligt propositionen avses bli starkt begränsade. Detta innebär, att många företags existensmöjligheter försvinner. Med hänsyn till detta hemställer man, att kommerskollegium bör få rätt att efter prövning nedsätta kravet på säkerhet då detta med hänsyn till verksamhetens art och omfattning framstår som obilligt. Som exempel på fall, där nedsättning av säkerhetsbeloppet bör komma i fråga, nämns de förhållandevis små företag, som anordnar bussresor för mindre grupper, ofta medlemmar i föreningar.

I: 829 och II: 1032

I motionerna anförts att det är en brist i propositionen att det generella skyddet i samband med resor — reklamationsrätten — inte föreslås utbyggd i samma snabba takt som det speciella skyddet mot skandalresor. Det finns enligt motionärernas mening skäl som talar för att sällskapsresorna bör infogas i ett större sammanhang och således inte bör handhas av en specialnämnd. Den av konsumentrådet planerade, allmänna nämnden kan emellertid inte påbörja sin verksamhet förrän tidigast hösten 1967. Det är, säger motionärerna, önskvärt att reklamationsmöjligheter föreligger redan vid den nya lagstiftningens införande. Inrättandet av den särskilda avdelningen för sällskapsresor vid den allmänna reklamationsnämnden bör därför ske fr. o. m. den 1 juli 1967. Några olägenheter torde inte uppstå av att en del av nämnden inrättas snabbare än planerat. Tvärtom kan det enligt motionärernas åsikt vara av värde att reklamationsnämnden får växa in i sin verksamhet successivt. Sällskapsresorna har sitt största omfång under sommaren, och reklamationsmöjligheter är då särskilt angelägna. Skulle det visa sig att sällskapsreseavdelningen vid reklamationsnämnden inte utan svårigheter kan inrättas fr. o. m. den 1 juli bör det övervägas att instifta en specialnämnd, som så småningom får uppgå i den större nämnden.

II: 1033

I motionen anförts att det inte råder någon tvekan om att de s.k. skandalresorna har väckt stor oro bland konsumenterna. Allmän enighet torde därför råda om skärpta åtgärder för undvikande av sådana resor. För att närmare belysa frågan är det dock angeläget att de rätta proportionerna redovisas, säger motionären, och anför att årligen ca 500 000 personer företar sällskapsresor utomlands med charterflyg och andra kommunikationsmedel. Antalet deltagare i s. k. skandalresor är mindre än 0,5 promille. Det

är i stort sett samma arrangörer, som utnyttjar konkurslagen och möjligheten till strafffrihet vid resebedrägerier, som svarar för de s. k. skandalresorna. Några skandalresor inom den auktoriserade och seriösa delen av resebyråbranschen har inte förekommit. I motionen anförs vidare att några kvalitativa krav inte ställs i Kungl. Maj:ts proposition, som ensidigt bygger på ekonomiska garantier. Ett sådant betraktelsesätt strider mot de krav som — förutom ekonomiska garantier — numera ställs på resebyråbranschen, där god branschkännedom måste kombineras med utpräglad känsla och förståelse för ständigt vidgade konsumentkrav. Såväl långtgående krav på branschkännedom som vissa ekonomiska garantier har med framgång prövats inom det frivilliga auktorisationssystemet. Vid prövning av lagstiftningsåtgärder bör enligt motionärens mening i första hand de goda erfarenheterna från den frivilliga auktorisationen tas till vara. En etableringskontroll i form av obligatorisk auktorisation ligger då närmast till. En sådan auktorisation bör — liksom den frivilliga — kombineras med krav på ekonomisk säkerhet. Det är emellertid av största vikt att de många små men för konsumenterna starkt serviceinriktade reseföretagen inte påtvingas sådana ekonomiska säkerheter att det menligt inverkar på deras verksamhet eller rent av omöjliggör densamma. Minskad konkurrens kan medföra högre priser — och kanske också försämrade service — vilket, säger motionären, näppeligen kan anses ligga i konsumenternas intresse.

I motionen anförs till slut att det även vid införandet av obligatorisk auktorisation för arrangerandet av sällskapsresor utomlands är önskvärt med en reklamationsnämnd med ett vidgat konsumentinflytande. Även om några större sakinvändningar inte kan göras mot det nuvarande förfaringsättet är det för såväl arrangören som resenären en fördel att konsumenterna är väl förberedda i den nämnd som har att pröva ev. klagomål och ersättningskrav för den enskilde resenären gentemot sällskapsresearrangören.

Utskottet

I propositionen framläggs förslag till lag om ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet. Förslaget syftar till att skydda resenärer vid s. k. reseskandaler och innebär att den som yrkesmässigt eller eljest i förvärvssyfte anordnar sällskapsresa till land utanför Norden skall ställa säkerhet hos kommerskollegium. Säkerheten skall gälla det belopp som kommerskollegium med hänsyn till reseverksamhetens art och omfattning bestämmer, dock minst 200 000 kr. Om synnerliga skäl föreligger, äger kollegiet fastställa säkerheten till lägre belopp eller helt efterge kravet på säkerhet. Säkerhet får tas i anspråk för återbetalning av medel, som erlagts för sällskapsresa, som blir inställd. I fråga om sällskapsresa, som påbörjats men inte slutförts, får säkerheten tas i anspråk för resenärer-

nas uppehålle i utlandet och deras återresa. Ärenden om ianspråktagande av säkerhet skall prövas av en särskild nämnd, resegarantinämnden.

Den nya lagen föreslås skola träda i kraft den 1 juli 1967 och gälla till och med den 30 juni 1972.

I motionerna I: 828 och II: 1031 samt II: 1033 yrkas på ovan närmare angivna skäl avslag på propositionen. I den sistnämnda motionen yrkas därjämte att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall hemställa om förslag till lag om obligatorisk auktorisation för arrangör av sällskapsresor utomlands och i anslutning därtill en reklamationsnämnd med ett brett konsumentinflytande.

I motionerna I: 828 och II: 1031 hemställas i andra hand att riksdagen måtte besluta att säkerhet enligt lagen skall gälla minst 100 000 kr. samt att kommerskollegium efter prövning skall äga nedsätta kravet på säkerhet, då detta med hänsyn till verksamhetens art och omfattning framstår som obilligt. Yrkanden om vissa uttalanden från riksdagens sida beträffande lättnader i mindre bussföretags skyldighet att ställa säkerhet framställs i motionsparet I: 826 och II: 1030 samt motionen I: 827.

I motionerna I: 829 och II: 1032 hemställas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall begära att åtgärder vidtas för införande av reklamationsmöjligheter fr. o. m. den 1 juli 1967 antingen genom inrättande av den i propositionen omnämnda avdelningen inom konsumentrådets reklamationsnämnd eller genom tillskapandet av en särskild nämnd.

Som närmare framgår av propositionen har den starka expansionen inom resebranschen under efterkrigstiden i stort skett friktionsfritt. En del missförhållanden i form av s. k. reseskandaler, som i de enskilda fallen många gånger varit av allvarlig karaktär, har dock förekommit. Missförhållandena synes i huvudsak sammanhänga med att en resebyrås kapitalförsörjning i betydande utsträckning kan ske genom förskottsbetalningar från resenärerna. Det blir härigenom möjligt för praktiskt taget vem som helst att börja sälja resor utan att ha tillräckliga ekonomiska resurser. Startandet av en resebyrå underlättas av att byrån i sin tur i regel kan skjuta betalningen till de företag den anlitar, främst flygbolag och hotell, längre fram i tiden. Om ett sådant företag skall lyckas eller inte blir så gott som helt beroende på om det får en tillfredsställande beläggning på resorna. Blir beläggningssiffrorna inte tillräckligt höga eller har kalkylerna varit för snäva börjar svårigheterna ganska snart. Resebyrån får inte in tillräckligt med pengar för att betala skulder hos flygbolag, hotell, reseledare etc. och dessa vägrar till slut att medverka. Stora risker för en reseskandal uppstår härigenom. Utskottet delar uppfattningen att det krävs ett ingripande genom lagstiftning för att stävja missförhållandena. Med hänsyn till vad nyss sagts om orsaken till reseskandalerna synes man enklast komma till rätta med problemen på det sätt som föreslagits i propositionen, dvs. att man uppställer som ett obligatoriskt villkor för rätt att anordna utomnordiska

sällskapsresor att ekonomisk säkerhet ställts. Härigenom kan i första hand skapas garantier för att resenärer, som råkar i den situationen att företaget saknar möjlighet att ordna hemresa eller logi, inte blir nödlidande. De bestämmelser som anger under vilka omständigheter ställd säkerhet får tas i anspråk och som avser även det fall att resa blir inställd anser utskottet vara lämpligt avvägda. Lagens största betydelse synes emellertid ligga däri att den kan bidra till en sanering av branschen. Uppenbarligen är det också ett starkt intresse för den som ställt säkerhet att på allt sätt söka undvika att garantibeloppet helt eller delvis går förlorat. Syftet med lagstiftningen lär således till stor del uppnås genom själva tvånget att ställa säkerhet. Allmänhetens intresse av att resebyråerna uppfyller rimliga krav på branschkännedom m. m. synes såsom hittills kunna tillgodoses genom branschens åtgärder och den frivilliga auktorisationen.

Av vad nu sagts följer att utskottet avstyrker såväl motionerna I: 828 och II: 1031, såvitt däri yrkats avslag på propositionen, som motionen II: 1033.

Lagen har i den av departementschefen föreslagna utformningen fått ett mycket vidsträckt tillämpningsområde. I motiveringen har framhållits att verksamheten för att falla in under lagen inte behöver sträcka sig över någon längre tid. Även den som endast i ett enstaka fall anordnar en sällskapsresa men gör detta för att bereda sig vinning skall vara skyldig att ställa säkerhet. I lagtexten har detta markerats genom uttrycket »yrkesmässigt eller eljest i förvärvssyfte». Utskottet godtar förslaget i denna del och accepterar även att minimigränsen för säkerheten bestäms till 200 000 kr. Utskottet vill emellertid framföra ett par synpunkter beträffande tillämpningen i vissa fall av dispensregeln i 3 § i förslaget. Utskottet åsyftar här främst sällskapsresor av den typ som avses i motionerna I: 826 och II: 1030 samt I: 827. De resor som motionärerna pekar på anordnas av mindre, lokala bussföretag, ofta endast vid speciella tillfällen och i regel i samarbete med företag eller sammanslutningar på orten. Det förekommer vidare att exempelvis tidningsföretag arrangerar sällskapsresor till idrottsevenemang eller andra tillställningar av särskilt intresse för läsekretsen. Även de frivilliga studieförbunden anordnar resor av liknande slag för sina medlemmar. I den mån resorna sträcker sig utanför Norden lär lagen i regel bli tillämplig på dem. Resorna torde dock i de allra flesta fall ske under former som inte innebär några egentliga risker för deltagarna från de synpunkter som nu är i fråga, och det är enligt utskottets mening angeläget att man inte genom alltför högt ställda krav på säkerhetens storlek hindrar denna verksamhet. Ofta torde årsomsättningen i här avsedd tillfällig verksamhet ligga långt under 200 000 kr. och det belopp som kan fordras för att ge resenärerna ett fullgott skydd vara i motsvarande mån lägre. Utskottet anser att man i dylika fall bör gå varsamt fram vid bestämmandet av säkerhetens belopp och medge erforderliga lättnader så att de ogynnsamma verkningar, som eljest lätt kan bli följden,

undviks. En sådan tillämpning synes vara möjlig utan att lagtexten ändras.

Vad utskottet anfört torde böra ges Kungl. Maj:t till känna.

Som framgår av propositionen har konsumentrådet beslutat att inrätta en allmän reklamationsnämnd, som även skall ta upp sällskapsresefrågor. Utskottet vill understryka vikten av att nämnden påbörjar sin verksamhet inom resebyråområdet snarast möjligt efter lagens ikraftträdande. Motionerna I: 829 och II: 1032 får härmed anses besvarade.

Mot utformningen av lagen saknar utskottet anledning till erinran.

Utskottet får på grund av vad sålunda anförts hemställa,

A. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 828 och II: 1031, såvitt däri yrkats avslag på förevarande proposition, nr 106, ävensom motionen II: 1033;

B. att riksdagen måtte med avslag på motionerna I: 828 och II: 1031, såvitt däri yrkats ändring i lagens utformning, antaga det genom propositionen framlagda lagförslaget;

C. att riksdagen i anledning av motionerna I: 826 och II: 1030 samt I: 827 måtte i skrivelse giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande tillämpningen av reglerna om bestämmande av säkerhetens belopp;

D. att följande motioner, nämligen

1. I: 826 och II: 1030,

2. I: 827 samt

3. I: 829 och II: 1032

i vad de ej kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört och hemställt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 maj 1967

På tredje lagutskottets vägnar:

HANS LEVIN

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Göran Karlsson, Svante Kristiansson, Ebbe Ohlsson, Erik Jansson, Nils-Eric Gustafsson, Åkesson, fru Landberg och herr Ernulf;

från andra kammaren: herrar Levin, Johansson i Torp*, Nyberg, Svenning, From, Carlshamre, fru Sundström och herr Josefson i Arrie.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering

Reservationer

I. av herr *Carlshamre*, som ansett att utskottets utlåtande fr. o. m. orden »som närmare» på s. 16 och hemställan bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det osannolikt att den i propositionen föreslagna lagen skulle få avsedd effekt, dvs. skapa nämnvärt ökat skydd för resenärer vid s. k. reseskandaler. Som framgår av propositionen har den starka expansionen inom resebranschen under efterkrigstiden i stort sett gått friktionsfritt. Utskottet är dock medvetet om att en del missförhållanden förekommit i form av s. k. reseskandaler, vilka visserligen i förhållande till sällskapsreseverksamhetens totala omfattning varit mycket fåtaliga men som alltid väckt stor uppmärksamhet och i de enskilda fallen någon gång varit av allvarlig karaktär. Den självsanering som pågår inom resebranschen — med bl. a. ett frivilligt auktorisationsförfarande — och som på senare år alltmer intensifierats, torde emellertid långt effektivare än den föreslagna lagen skulle kunna göra komma att motverka uppkomsten av nya reseskandaler.

Den föreslagna obligatoriska säkerheten skulle enligt propositionen få tagas i anspråk endast för två klart avgränsade ändamål, nämligen för återbetalning av förskottslikvid om en resa över huvud taget inte kommer till stånd samt för att bekosta hemresa om arrangören inte kan fullfölja en påbörjad resa. Detta torde vara de två punkter där resenärernas trygghet redan nu är störst. De utbredda önskemålen om garantier för att en resa verkligen i alla avseenden — då det gäller att hålla avtalade tider, beträffande inkvartering och kosthåll m. m. — håller utlovad standard tillgodoses däremot inte på något sätt genom den föreslagna lagen.

I den mån avsikten med lagen är att sanera marknaden genom att göra det omöjligt för insolventa företag utan egentligt eget kapital att etablera sig som researrangörer finner utskottet en uppenbar risk föreligga att bestämnelserna snarare drabbar många små men välskötta företag, mot vilka aldrig någon anmärkning riktats, än de få mindre ansvarskännande researrangörer som det måhända kan finnas skäl att försöka utestänga från marknaden.

Om den föreslagna lagen alls skulle medföra några fördelar måste de i varje fall bedömas vara så små, att de inte utgör tillräckligt skäl för en så utpräglad särlagstiftning, riktad mot en enda bransch, som det här skulle bli fråga om.

I den mån ett behov anses föreligga av en verklig kvalitetsgaranti för sällskapsresor skulle detta behov sannolikt bättre tillgodoses genom bifall till det förslag om obligatorisk auktorisation, som framföres i motionen II: 1033, än genom den i propositionen föreslagna lagen. Då även en be-

stämmelse om obligatorisk auktorisation skulle få karaktär av särslagstiftning har utskottet emellertid inte ansett sig kunna tillstyrka heller detta förslag.

Som framgår av propositionen har konsumentrådet beslutat att inrätta en allmän reklamationsnämnd, som även skall ta upp sällskapsresefrågor. Utskottet vill understryka vikten av att nämnden påbörjar sin verksamhet inom resebyråområdet så snart som möjligt. Motionerna I: 829 och II: 1032 får härmed anses besvarade.

Med utskottets ovan angivna ståndpunktstagande saknar utskottet anledning att ta ställning till de i andra hand framförda yrkandena i motionerna I: 828 och II: 1031 ävensom till motionerna I: 826 och II: 1030 samt I: 827.

Utskottet får på grund av vad sålunda anförts hemställa,

A. att riksdagen måtte med bifall till dels förstahandsyrkandena i motionerna I: 828 och II: 1031, dels avslagsyrkandet i motionen II: 1033 avslå förevarande proposition, nr 106;

B. att motionerna I: 829 och II: 1032 samt II: 1033 i vad de ej kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anført och hemställt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att följande motioner, nämligen

1. I: 826 och II: 1030,

2. I: 827 samt

3. I: 828 och II: 1031, såvitt avser i andra hand framställda yrkanden,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

II. av herr *Ebbe Ohlsson*.